

ГЛУЩЕНКО

Ярослава Іванівна
slavina.ivc@gmail.com

УДК 339.544:632.95

АДАПТАЦІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО
ЗАКОНОДАВСТВА В СФЕРІ
ФІТОСАНІТАРНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

СТЕФКІВСЬКИЙ

Віктор Михайлович
stefkivskyi.v@gmail.comADAPTATION OF NATIONAL
LEGISLATION ON PHYTOSANITARY
SAFETY UNDER THE CONDITIONS OF
EUROPEAN INTEGRATIONк.е.н., доцент, кафедра
міжнародної економіки
НТУУ «КПІ ім. Ігоря
Сікорського»к.е.н., доцент, начальник
управління захисту рослин
Державної ветеринарної та
фіто санітарної служби
України, кафедра міжна-
родної економіки НТУУ «КПІ
ім. Ігоря Сікорського»

У статті доведено необхідність удосконалення державних заходів фітосанітарного контролю, визначено основні напрями адаптації вітчизняних нормативно-правових актів в сфері застосування фітосанітарних заходів до міжнародного та європейського законодавства.

В статті обоснована необхідність удосконалення методів фітосанітарного контролю, сформульовані основні напрями адаптації вітчизняних нормативно-правових актів нормам міжнародного та європейського законодавства.

Approximation of Ukrainian legislation, including laws regulating phytosanitary control, becomes relevant for Ukraine in connection with the integration into the European economy. The implementation of phytosanitary security measures of Ukraine is aimed at the prevention of penetration and spread in the territory of regulated pests, localization and liquidation of their hotbeds, the creation of pest risk management system, the introduction of quarantine and plant protection organization in the process of cultivation of agricultural crops. Evaluation of the existing legislation showed: state policy in the sphere of regulation of pesticides and agrochemicals should be aimed at reducing the risks from chemicals and to include: special permission or a license to trade in pesticides and agrochemicals (only plant growth regulators), including: fumigants, agreement for import of plant protection chemicals, continuous control and inspection of pesticides in the framework of the current legislation of Ukraine and the EU. After examining the of existing legislation of Ukraine and it's comparison with the standards of the EU legislation basic adaptation directions have been proposed: take a law that regulates the protection of plants and use of pesticides and chemicals, that is to introduce the only readable and transparent procedure for obtaining a special permit for trade in pesticides and agrochemicals (only plant growth regulators), including: fumigants; to introduce rules for business organizations to provide information on the volumes of use of pesticides and agrochemicals (only plant growth regulators); to introduce a rule of state control over plant protection products meeting the legislation requirements to the quality, as well as the observation of their application; to introduce a rule for state control over the content of residual amounts of pesticides, agricultural chemicals and heavy metals in the agricultural products and raw materials of vegetable origin; to introduce a rule of the state control over regulations of storage, transportation, trade and use of plant protection products.

Ключевые слова: нетарифные методы регулирования, фитосанитарные мероприятия, нормативно-правовые акты, государственный контроль, направления адаптации

Ключові слова: нетарифні заходи регулювання, фітосанітарні заходи, нормативно-правові акти, державний контроль, напрями адаптації

Keywords: nontariff methods of regulation, phytosanitary measures, state control, legislation, directions of adaptation

ВСТУП

З кожним роком підвищується значущість використання нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Пояснюється це, в

першу чергу тим, що нетарифні заходи не регулюються міждержавними угодами і їх введення є привілеєм уряду країн. Як відомо, одним із різновидів нетарифних заходів є фітосанітарні.

Фітосанітарна безпека спрямована на захист території держави від ризиків, які виникають в разі проникнення, розповсюдження та масового розмноження шкідників, хвороб рослин та бур'янів [3]. Останні, становлять реальну небезпеку і можуть завдати значних економічних збитків протягом короткого терміну.

З набуттям чинності розділу 4 Угоди про асоціацію України та ЄС з 1 січня 2016 року питань узгодженості вітчизняного та європейського законодавства в такій важливій сфері, як фітосанітарні заходи, набуває все більшої актуальності.

Питання адаптації нормативно-правових актів України до законодавства ЄС розглядалися в працях багатьох вітчизняних науковців К.О. Трихліб, Т.М. Середи, І.А. Грицяка, К.К. Баранцевої, Л.А. Шереметьєвої, О.В. Прилипчук та інших [14, 15].

Незважаючи на велику кількість напрацювань вітчизняних вчених із досліджуваної тематики напрями удосконалення вітчизняного законодавства в сфері фітосанітарного контролю потребують доопрацювання та конкретизації.

МЕТА СТАТТІ полягає в дослідженні напрямів адаптації нормативно-правових актів України в сфері регулювання фітосанітарних заходів до норм світового та європейського законодавства.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є нормативно-правові акти України та Європейського Союзу, Міжнародний Кодекс поведінки в галузі розподілу та використання пестицидів.

При проведенні дослідження при визначення напрямів удосконалення вітчизняного законодавства було використано методи логічного аналізу, порівняння та узагальнення, для наочного представлення результатів дослідження - графічний та табличний методи.

РЕЗУЛЬТАТИ

Реалізація заходів фітосанітарної безпеки України спрямована на попередження проникнення та розповсюдження на території держави регульованих шкідливих організмів, локалізацію і ліквідацію їх вогнищ, створення системи управління фітосанітарними ризиками, запровадження карантинних режимів, організацію захисту рослин при вирощуванні сільськогосподарських культур [3, 4, 5].

Міжнародним і європейським законодавством зазначено, що ринок застосування засобів захисту рослин є об'єктом суворого контролю з боку як окремої держави, так і міжнародної спільноти, оскільки питання якісних продуктів харчування є

фактором безпеки населення планети в цілому [8, 9, 10, 11, 12].

В Україні до системи органів фітобезпеки входять: Держпродспоживслужба України, її територіальні органи та органи місцевого самоврядування (в межах компетенції відповідно до Закону України «Про місцеві адміністрації» та «Місцеве самоврядування»).

Основні функції Держпродспоживслужби України в сфері фітосантарного регулювання узагальнені та представлені на рис. 1.

Інтеграція України в європейську економіку ставить нагальним питання адаптації нормативно-правового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності, в тому рахунку й законодавчих актів, що регулюють здійснення фітосанітарного контролю.

Так, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру» від 9.04.2014 р. № 1193-VII [2] в Законі України «Про захист рослин» від 14.10. 1998р. №180- XIV [3] були виключені наступні функції державного контролю в сфері захисту рослин: забезпечення ефективного державного контролю за якістю засобів захисту рослин, що ввозяться за імпортом та створення умов для недопущення використання засобів захисту рослин, які не відповідають вимогам щодо їх якості (а саме, виключено статтю 16-1 Закону України «Про захист рослин», скасовано Погодження на ввезення на територію України засобів захисту рослин); здійснення державного контролю за вмістом у сільськогосподарській продукції та сировини рослинного походження залишкової кількості пестицидів, агрохімікатів та важких металів (а саме, виключено статтю 16-1 Закону України «Про захист рослин», скасовано Сертифікат відповідності сільськогосподарської продукції та сировини рослинного походження вимогам щодо вмісту в них залишкової кількості пестицидів, агрохімікатів та важких металів та Сертифікат про дотримання регламентів застосування пестицидів і агрохімікатів); нагляд за торгівлею пестицидами і агрохімікатами, що призводить до насичення ринку засобів захисту рослин контрафактною та фальсифікованою продукцією пестицидів.

Крім того, Постановою Кабінету Міністрів України від 19.11.2014 р. №629 «Про внесення змін у додатки 4 і 5 до постанови Кабінету Міністрів України від 25.12.2013 р. № 950» [7] було скасовано Погодження на видачу ліцензії на хімічні засоби захисту рослин, імпорт яких підлягає ліцензуванню, яке видавала Держветфітослужба України.

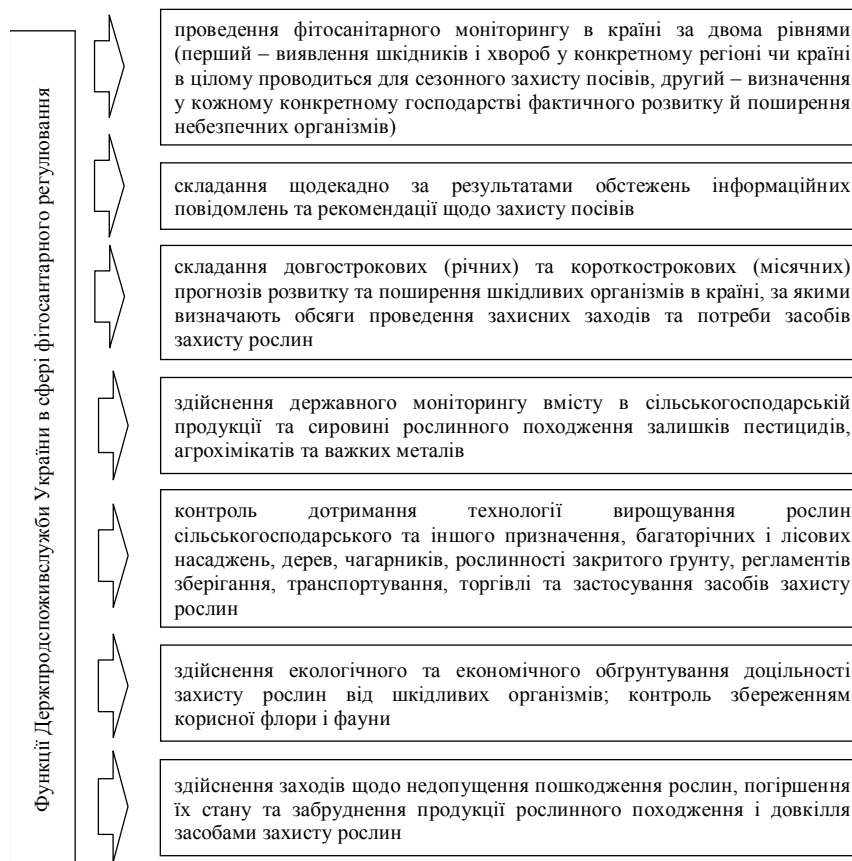

Рис. 1. Функції Держпродспоживслужби України в сфері фітосанітарного регулювання

Погодження на видачу ліцензії на хімічні засоби захисту рослин, імпорт яких підлягає ліцензуванню, насамперед, відповідало статті 3 Міжнародного кодексу поведінки [8] в галузі розподілу і використання пестицидів в окремих країнах.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)» від 12.02.2015 р. № 191-VIII [1] скасовано вимогу щодо ліцензування господарської діяльності з торгівлі пестицидів і агрохімікатів, а також надання послуг із проведення фумігації.

За даними вітчизняних дослідників, в українському експорті питома вага продукції рослинного походження (11,9%) майже в чотири рази перевищує світовий показник. На українські жири та олії припадає 3,5% світового ринку, на продукти рослинного походження – 1,6%. Український експорт сільськогосподарської та харчової продукції випереджає світові темпи зростання, підтверджуючи, як факт стабільного світового попиту, так і наявність значного потенціалу цих галузей [13, с.17]. Це одна з основних причин приділення особливої уваги системі нормативно-правового регулювання використання пестицидів та агрохімікатів.

Статтею 63 Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС від 16 червня 1994 року було визначено шляхи співпраці, які повинні здійснюватися з метою боротьби з

погіршенням стану навколишнього середовища і, зокрема, охоплюють такі питання, як:

- класифікація та безпечне використання хімічних речовин;
- якість води та сільгосппродукції;
- вплив, який здійснює на навколишнє середовище сільське господарство, ерозія ґрунтів та хімічне забруднення.

Правове регулювання контролю за використанням пестицидів та добрив у законодавстві Європейського Союзу здійснюється:

Директивою № 2009/128/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу від 21 жовтня 2009 року, що встановлює правові основи для діяльності Співтовариства з метою досягнення сталого використання пестицидів [9];

Регламентом (ЄС) № 1107/2009 Європейського парламенту і Ради Європейського Союзу про розміщення на ринку продукції для захисту рослин [10];

Регламентом (ЄС) № 1185/2009 Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2009 року, що стосується статистики по пестицидах [11];

Регламентом (ЄС) № 396/2005 Європейського Парламенту та Ради від 23 лютого 2005 по максимальним рівням залишків пестицидів у харчових продуктах та кормах рослинного і тваринного походження, що вносить поправки до Директиви Ради 91/414 / ЕЕС [12];

Міжнародним Кодексом поведінки в галузі розподілу та використання пестицидів (Кодекс ФАО) [8].

З аналізу діючого законодавства можна констатувати, що політика держави у сфері регулювання обігу пестицидів та агрохімікатів повинна бути спрямована на зниження ризиків від хімічних речовин, та включати:

- спеціальний дозвіл або ліцензію на торгівлю пестицидами і агрохімікатами (тільки регуляторами росту рослин), в т.ч. фуміганти

- погодження на ввезення хімічних засобів захисту рослин;

- постійний контроль та інспектування пестицидів в рамках діючого законодавства України та ЄС.

Основні напрями адаптації вітчизняного законодавства в сфері фіто санітарної безпеки до світових та європейських стандартів представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Напрями адаптації нормативно-правових актів України в сфері фітосанітарної безпеки до світового та європейського законодавства

№ з/п	Нормативно-правовий акт України, що рекомендується до впровадження	Директиви, регламенти ЄС Міжнародні нормативно-правові акти	Напрямок адаптації
1	2	3	4
1	Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері захисту рослин та поводження з пестицидами і агрохімікатами»	Регламент ЄС 1107/2009 Європейського Парламенту та Ради від 21.11.2009 р	Розроблення та впровадження єдиного чіткого та прозорого порядку отримання спеціального дозволу на торгівлю пестицидами і агрохімікатами (тільки регуляторами росту рослин), в т.ч. фумігантами. Даний напрям може бути реалізовано прийняттям Порядку отримання спеціального дозволу на торгівлю пестицидами і агрохімікатами (тільки регуляторами росту рослин), в тому числі фумігантами.
2	Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері захисту рослин та поводження з пестицидами і агрохімікатами»	Стаття 15 глави V Директиви № 2009/128/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу від 21 жовтня 2009 року Регламент ЄС № 1185/2009 Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2009 про статистичні дані по пестицидах Стаття 6 та 7 Міжнародного кодексу ФАО	Зобов'язати суб'єктів господарювання надавати інформацію про обсяги використання пестицидів і агрохімікатів (тільки регуляторів росту рослин). Зазначена норма може бути реалізована прийняттям Порядку надання суб'єктами господарювання інформації про обсяги використання пестицидів і агрохімікатів (тільки регуляторів росту рослин).
3	Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері захисту рослин та поводження з пестицидами і агрохімікатами»	Директива № 2009/128/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу від 21 жовтня 2009 року Регламент ЄС 1107/2009 Європейського Парламенту та Ради від 21.11.2009 р. Стаття 6 Міжнародного кодексу поведінки в галузі управління використання пестицидів	Запровадження норми щодо здійснення державного контролю за відповідністю встановленим законодавством вимогам щодо якості засобів захисту рослин, у тому числі пестицидів, фумігантів, які завозяться в Україну, а також за додержанням регламентів їх застосування. Зазначений напрям може бути реалізовано за рахунок прийняття Постанови КМУ про порядок ввезення на територію України засобів захисту рослин з метою недопущення заборонених, непридатних і таких що не відповідають вимогам щодо якості засобів захисту рослин.

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
4	Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері захисту рослин, поводження з пестицидами і агрохімікатами, та безпечності харчових продуктів»	Директива № 2009/128/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу від 21 жовтня 2009 року Регламент ЄС 396/2005 Європейського Парламенту та Ради від 23 лютого 2005 року Стаття 6 Міжнародного кодексу поведінки в галузі управління	Запровадження норми щодо здійснення державного контролю за вмістом у сільськогосподарській продукції та сировині рослинного походження залишкової кількості пестицидів, агрохімікатів та важких металів. Даний напрям може бути реалізовано прийняттям Порядку видачі спеціального дозволу щодо відповідності сільськогосподарської продукції та сировини рослинного походження вимогам щодо вмісту в них залишкової кількості пестицидів, агрохімікатів та важких металів.
5	Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері захисту рослин та поводження з пестицидами і агрохімікатами»	Регламент ЄС № 1185/2009 Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2009 про статистичні дані по пестицидах Стаття 6 Міжнародного кодексу поведінки в галузі управління використання пестицидів	Запровадження норми щодо здійснення державного контролю за додержанням регламентів зберігання, транспортування, торгівлі та застосування засобів захисту рослин. Розробка форм статистичної звітності.

Дотримання вимог зазначених нормативно-правових актів не лише дозволить задовольнити потреби продовольчої безпеки українців, а також підтвердить, що Україна на міжнародному ринку сільськогосподарської продукції, є надійним постачальником якісної продукції, яка відповідає міжнародним критеріям безпеки.

ВИСНОВКИ

Вивчення законодавчих норм в сфері фітосанітарного контролю в Україні та порівняння їх зі світовими та європейськими доводить необхідність удосконалення нормативно-правового забезпечення заходів нетарифного регулювання. Для підвищення безпеки вітчизняної продукції, яка реалізується, як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринках, пропонується розробити та впровадити законодавчі норми щодо здійснення державного контролю за вмістом у сільськогосподарській продукції та сировині рослинного походження залишкової кількості пестицидів, агрохімікатів та важких металів, відповідністю встановленим вимогам якості засобів захисту рослин, додержанням регламентів зберігання, транспортування та торгівлі засобів захисту рослин; застосування спеціального дозволу на торгівлю пестицидами і агрохімікатами; надання суб'єктами господарювання інформації про обсяги використання пестицидів і агрохімікатів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов

ведення бізнесу (дерегуляція)» від 12.02.2015 року №191-VIII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/191-19>

2. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо скорочення кількості документів дозвільного характеру» від 09.04.2014 року №1193-VII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1193-18>

3. Закон України «Про захист рослин» від 14.10.1998 року №180- XIV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/180-14>.

4. Закон України «Про пестициди і агрохімікати» від 02.03.1995 року № 86/95-ВР // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/86/95-вр>

5. Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» від 23.11.1997 року №771/97-ВР // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/771/97-вр>

6. Постанова КМУ «Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2014 рік» від 25 грудня 2013 року № 950 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/950-2013-п>

7. Постанова КМУ № 629 від 19.11.2014 року «Про внесення змін у додатки 4 і 5 до Постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 року № 950» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/629-2014-п/paran2#n2>

8. Міжнародний кодекс поведінки ФАО в галузі розподілу та застосування пестицидів (Міжнародний кодекс поведінки) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fao.org/fileadmin/templates/agphome/.../Code/Annotated_Guidelines_RUS.pdf

9. Директива № 2009/128/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу від 21.10.2009 року, що встановлює правові основи для діяльності Співтовариства з метою досягнення сталого використання пестицидів // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://instzak.rada.gov.ua/instzak/doccatalog/document?id=60407>

10. Регламент (ЄС) № 1107/2009 Європейського парламенту і Ради Європейського Союзу про розміщення на ринку продукції для захисту рослин // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fumigaciya.ru/sites/default/files/.../reglamentas_ozazmeshcheniipesticidov.pdf

11. Регламент (ЄС) №1185/2009 Європейського Парламенту та Ради від 25.11.2009 року, що стосується статистики по пестицидах // [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <http://instzak.rada.gov.ua/instzak/doccatalog/document?id=60407>

12. Регламент (ЄС) №396/2005 Європейського Парламенту та Ради від 23.02.2005 по максимальним рівням залишків пестицидів у харчових продуктах та кормах рослинного і тваринного походження // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://instzak.rada.gov.ua/instzak/doccatalog/document?id=60407>

13. Біла книга. Як реалізувати експортний потенціал України за умов глобалізації Київ. – 2016. – 50с.

14. Прилипчук О.В. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства ЄС / О.В. Прилипчук // Державне будівництво. – №1. – 2015 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2015-1/doc/4/02.pdf>

15. Трихліб К.О. Гармонізація законодавства України і законодавства ЄС: наближення загальної правової термінології: монографія / К.О. Трихліб.- Х.:Право, 2015. – 224с.